

PJESNIK INTIMNOGA PISMA CHEN LI

Chen Li (pseudonim pravog imena Chen Yin-wen, rođen 1954. u malom gradiću Hualien, na istoku Taiwana) pjesnik je gorko-slatke potrage za kulturološkim identitetom. Jedan od najboljih predstavnika kineske poezije na Taiwanu i dobitnik mnogobrojnih nagrada za poeziju u svojoj zemlji, Chen Li je objavio sedam pjesničkih zbirki, a zajedno sa svojom ženom Chang Fen-ling, prevodi niz svjetskih pjesnika na kineski (Plath, Larkin, Heaney, Neruda, Paz, Symborska, Mihalić, Sachs). Upravo je Chang Fen-ling jedna od najboljih prevoditeljica Chen Liove poezije na engleski, ali istodobno i njegova (osebna, intimna, subjektivna) kritičarka i autorica predgovora *Izabranih pjesama*, objavljenih pod naslovom *Intimate Letters* 1997. godine.

Premda je riječ o takozvanom »second hand« prijevodu, pjesme dalekog i nepoznatog autora čine se bliskima i odmah prepoznatljivima. Pjesnik, naime, ima tu nježnu snagu povezljivosti pjesničkih elemenata zapadnog modernizma i postmodernizma s odlikama orijentalne poetike i kineskoga jezičnog područja. Međutim, bez obzira na Liovo izvanredno poznavanje svjetske poezije, pa i činjenice da je zaposlen kao predavač engleskog jezika i suvremene poezije na Fakultetu, ono što najviše osvaja način je njegova pjesničkog obraćanja, intiman i prisan, poput dragog pisma koje smo neposredno primili. Čini se da je pisanje poezije za Chen Lia naprosto prirodna komunikacija sa svijetom, a svaka pjesma sitni, osobni dodir prostranstva koje nas okružuje.

Poezija je za ovog pjesnika posvuda. Ona izvire iz svakodnevnih situacija, ona ponire u neprohodne, labirintalne tajne tradicije. Već u rodnom mjestu Hualien, na istočnoj obali Taiwana, pjesnik do-

življava nesavršenost i zbrku realnog svijeta, ljudsku nemoć i ograničenost, neprirodne i nemoralne fenomene takozvanoga modernog života u vulgarnim i ružnim fragmentima »disanja« maloga grada. Pisanje počinje u naivnoj, ali i nevinoj ekspresiji djetinjstva, od ljubavi prema majci do višestrukih tegoba provincijalnog života. Međutim, njegov sarkastični realizam i sposobnost zamjećivanja najmanjih a najvažnijih realističkih skica, jednostavno se mijenja u romantički simbolizam, a prirodno i ironično upravljeno prema životu grada transformira se u duboke refleksije o vremenu, smrti i prolaznosti. Li izgrađuje svijet iluzije i mašte eksperimentirajući sitnim pomacima, tražeći put izvan ograničenog i krhkog realiteta, premda ipak kaže da je samo ovozemaljski svijet glavna tema njegove poezije.

Čvrstoća njegova stiha i pjesničke strukture proizlazi iz pomno izgrađenog sustava, iz pouzdanog reda koji pronalazi u sebi kad ne može u ludom i neurednom svijetu oko sebe, svijetu kojeg često zove kazalištem s mnoštvom dramatičnih radnji. Ali njegova tema je baš to kazalište, svijet zatvoren u samoga sebe, svijet-zatvor u kojem svaki zatvorenik već rođenjem mora misliti na oslobođenje. Ljudi se moraju osloboditi, prvenstveno od straha koji u sebi nose, a postoji čak i put koji ih vodi u egzistencijalnu i osjetilnu sigurnost — ta neočekivana i iznenadna pojavnost — ta tajna imaginacije koja se javlja obrnutim principom življenja modernog svijeta — brigom, obzirnošću, nježnošću naspram drugih, najprirodnijom zabrinutošću za čovjeka koji ponire u tamu svoga svijeta, depresivnu, neurotičnu, frustriranu. Ljudi moraju imati svijest, savjest(!) i sjećanje, ali, kako pjesnik uviđa: »sjećanje je poput šala kojeg upotrebljavaš zimi a zaboravljaš ljeti«.

Prva pjesma s kojom se u prevedenom ciklusu susrećemo je baš *Susret*, a čini se da je zapravo riječ o leksemu kojeg možemo nazvati semantemom poezije Chen Lia. Onako kako se on susreće s nama, mi se trebamo susresti s njim, jer tada zasigurno neće biti samo poznanik, već prijatelj drag. Način kako on otvara svoje najintimnije misli onaj je koji nas upućuje na prepoznavanje odnosa u koje smo i nesvjesno upleteni zaboravom, nanosima civilizacije i modernizacije koja nas je dovela do depersonalizacije i dehumanizacije — kada je intimno istovremeno i otuđeno, a kada je otuđeno poprima oblik »relativne bliskosti«, što nažalost u ogromnoj mjeri pokazuju današnji ljudski odnosi. Upravo o tome govori Chen Li u svojoj pjesmi *Susret*, a raskrižje koje se javlja u pjesmi, šumi poput gladnog, šu-

pljeg, nemoćnog crijepa, povijesno i sociološki ustaljenog između ljudi koji se vole, a ne mogu, ne znaju, ne vide više način kako tu »relativnost« bliskosti pretvoriti u prirodnost, izvornost, iskrenost i iskazljivost, u radosnu povezljivost dvaju putova u jedan. Vjerojatno je to jednako teško kao i suzu povezati sa zvukom.

Modernom čovjeku nedostaju neki najprirodniji elementi, poput majčinog mlijeka, rastjeranih oblaka, cvrkuta kukaca i ptica. Svijet može biti jako miran i tih, kaže Li, jer njegovi su vrtovi bez glazbe. Simbolika vrta neprekidno se provlači pjesmama, najčešće je to »vrt vječnog sna«. Najočitija originalnost poezije Chen Lia je njegov registarski, intonacijski, timbarski odabir. Svjestan nepodudarnosti osjetljivosti i senzibiliteta, riječi pjesme i riječi realiteta, Li pronalazi međuton, onaj čudesan spoj nedodirljivosti umjetnosti i dodirljivosti svijeta, jer njegov temeljni ton je siromašna snaga zabrinutosti za zemlju u kojoj živi, za njenu povijest, kulturu, društvo i čovjeka. Opčaran refleksijama Taiwanskog iskustva on ponire u duboke, tradicionalne, tajne snove svoga otoka odabirući trajne vrijednosti svijeta u kojem je sloboda i pravda različitim glasovima poštovana i razumijevana.

Ako je Hemingway pisao o izgubljenoj generaciji, Chen Li pjeva o izgubljenoj kulturi, ali ne samo Taiwana i Kine. Kišne oluje kulture svih domovina na svijetu vode nas uvijek do osobnog životnog iskustva, jer svaku nepotpunost, nesavršenost, nedovršivost prije svega treba upotpuniti, usavršiti i dovršiti u sebi. Tako to čini Chen Li, podastirući pred nas svoje obiteljsko putovanje, svoje najpotresnije obiteljsko sjećanje — služeći se sada u pjesmi obrisima života, siluetama, skicama koje su nježne i groteskne, duhovite i tragične, osjetljive i melankolične.

Chen Li nas baudelaireovski vodi na samotna putovanja uzburkanom gradskom masom. Ali on nikada ne zastaje na jednom mjestu, štoviše, u neprekidnom sustavu tranzicije on postmodernistički dodiruje stilizacije Itala Calvina, onog već arhetipskog nekog putnika neke zimske noći, a pišući o putniku opet, »poput novčića koji pada«, pokušava raspoznati svoj vlastiti odjek, šum, glas. U šalici iz koje svakodnevno pijemo vodu pjesnik vidi rijeku u kojoj plivaju sjene vremena, život u prolazu ili pak dolasku, »poput peteljki koje se lome i padaju po brdu jasmína«. Pjesnici poput Nerude i Lorce javljaju se u nekom tihom odjeku, nježno i dostojanstveno dodirujući teme ljubavi i samotnosti.

Život je za Chen Lia velika samosvojna magija, a svi živimo u vječno promjenljivoj tajni svijeta. Ništa nije vječno i stvari nisu onakve kakvima se čine. Stoga pjesnik, magičar jezikom, zaziva, čarolijama proizvodi osjetljive krhotine trajnog, mogućeg, a njegove osvjetljene predodžbe, žestine emocija, brižni i osjetljivi tonovi prelamaju se poput ostataka glazbe. Jer, glazba je sasvim izgledno u vezi s tugom, kaže Li, a tuga je dio postojanja. Što više osjećamo čistu sreću od glazbenih nota koje nas uzbuđuju, to je dubina tuge jasnija, vidljivija. Govorimo o pjesniku koji je zaljubljen u zaboravljeni, humani svijet jer tako je još intenzivnije njegovo razumijevanje tuge postojanja.

Tea Benčić